

حمید دهقان

روزنامه‌نگار و کارشناس میراث فرهنگی

مینیاتوری از تاریخ و تمدن ایران!

آشنایی با برخی از موزه‌های استان همدان

اشاره

در شماره‌ی قبل و در نخستین بخش از سلسله مطالب «میراث ما»، با موزه‌ی رضا عباسی در تهران آشنا شدیم. مؤلف این مجموعه گزارش‌ها، این بار به غرب کشورمان نظر افکنده است و ما در این شماره، میهمان پیشینه‌ی تاریخی استان همدان خواهیم بود. همدان را پایتخت تاریخ و تمدن ایران نامیده‌اند و می‌گویند نخستین پایتخت شهرنشینی ایران زمین بوده است. همدان را خاستگاه آریاییان نیز معرفی کرده و گفته‌اند که مادها این شهر را بنا کرده و «هگمتانه» نام نهاده‌اند. هگمتانه به معنای «محل تجمع» از دو واژه‌ی پارسی باستان «هگمتا» به معنای گرد آمدن و پسوند اسم مکان «نا» تشکیل شده است.

موزه‌ی هگمتانه

در کاوش‌ها و حفاری‌های انجام شده به وسیله‌ی باستان‌شناسان در منطقه و به ویژه در تپه‌ی تاریخی هگمتانه، آثار و اشیای گران‌بهایی به دست آمده است که در موزه‌ی هگمتانه نگه‌داری می‌شود.

موزه‌ی هگمتانه در شرق مجموعه‌ی فرهنگی هگمتانه و جنب گودال معروف به گودال فرانسوی‌ها قرار دارد، در گذشته مدرسه‌ای به نام «پرورش» بوده که پس از تغییرات و تعمیرات لازم به موزه تبدیل شده است.

اشیا و آثار این موزه در دو بخش تاریخی و اسلامی به نمایش گذاشته شده است. آثار سنگی، سفالی، استخوانی و فلزی از دوره‌های پیش از اسلام و بعد از اسلام از جمله اشیای موزه به شمار می‌آیند.

ستون‌های متعلق به کاخ‌های هخامنشی مانند، شالی ستون دوران اردشیر دوم با خط میخی، دو مهر استامپی سنگی و سر گاو از جنس سفال از دوره‌ی هخامنشی از ارزشمندترین و برجسته‌ترین اشیای مکشوفه‌ی این منطقه به شمار می‌آیند.

در سالن مرکزی و راهروی سمت چپ

موزه، تابوت‌های سنگی و سفالی دوره‌ی پارتیان از کاوش‌های میدان شیر سنگی و خمرها و سنگ‌های تزیینی با نقش‌های زیبا و سنگ قبرهای دوره‌های اسلامی را می‌تواند دید که از شاخص‌ترین آثار

کشف شده‌اند. پیکره‌ی زن متعلق به هزاره‌ی اول پیش از میلاد که در حالت چمباتمه دفن شده است و ظروف سفالی کشف شده از تپه‌ی کوریجان نیز از آثار این موزه است.

موزه‌ی مردم‌شناسی

محل‌ی که امروز موزه‌ی مردم‌شناسی همدان است، در گذشته حمام قلعه نام داشته و به حمام حاج محمدسعید نیز معروف بوده است. موزه‌ی مردم‌شناسی در یکی از محله‌های قدیمی همدان به نام «محله‌ی قلعه» یا «قاشق‌تراشان» در خیابان شریعتی واقع شده است و بنای آن به اواخر دوره‌ی قاجار منسوب است.

نمایش گذاشته شده است. وجود آکواریوم‌های آب شور با انواع ماهیان خلیج فارس از ویژگی‌های این سالن است.

سالن شماره‌ی پنج (کانی‌ها و فسیل‌ها)

مجموعه‌ای از سنگ‌ها، فسیل‌ها و کانی‌های ایران که در این بخش از موزه به نمایش گذاشته شده، با استقبال زیاد کارشناسان و سایر بازدیدکنندگان روبه‌روست.

فضاهای جنبی موزه

فضاهای جنبی این موزه نیز برای عرضه‌ی خدمات به بازدیدکنندگان آماده است. بخش پرندگان زنده، کارگاه تاکسیدرمی و اتاله حشره‌ها، مخزن حشره‌ها و سالن اسلاید، فیلم و سخن‌رانی فضاهای جنبی موزه را تشکیل می‌دهند.

گفتنی است موزه‌ی تاریخ طبیعی همدان در سال ۱۳۵۱ به کوشش **جعفر محمدعلی زاده** در راستای هدف‌های آموزشی دانشگاه بوعلی‌سینا تأسیس شده است.

موزه‌ی شهرستان ملایر

موزه‌ی شهرستان ملایر با آثاری ارزشمند در بنایی فاخر به نام عمارت تاریخی لطفعلی‌خان قرار گرفته است.

این ساختمان در زمان حکومت فتحعلی‌شاه قاجار با بهره‌گیری از هنر معماران زبده‌ی زمان در دو طبقه ساخته شده و هر طبقه از زیبایی‌های خاصی برخوردار است. حوض خانه‌ی بنا به تاق‌نماهای زیبای آجری، جریان آب قنات و تزیینات لمبه کوبی چوبی همراه با درهای ارسی با شیشه‌های رنگارنگ توجه هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند.

بین‌المللی نیز به این مجموعه اضافه شده است.

سالن شماره‌ی دو (گالری حشرات)

در این سالن انواع حشره‌ها در ۱۰۰ ویتترین به نمایش گذاشته شده است. این بخش از موزه علاوه بر این که مورد بازدید عمومی است، برای دانش‌آموزان و دانشجویان جنبه‌ی آموزشی نیز دارد. مجموعه‌ای از نمونه‌های حشره‌های ایران همراه نمونه‌های خارجی دیدنی‌های این سالن را تشکیل داده است.

سالن شماره‌ی سه

(گالری پرندگان و پستان‌داران) این تالار که تعداد فراوانی از پرندگان و پستان‌داران کشورمان را در خود جای داده، با حدود ۳۰۰ صحنه (دیوراما) از موقعیت بسیار با ارزشی برخوردار است.

سالن شماره‌ی چهار (خزندگان و ابزبان)

در بخشی از این سالن، خزندگان و در بخش دیگر ماهیان خلیج فارس، دریاچه‌ی خزر و آب‌های سطحی استان همدان به

بنای این موزه از لحاظ ساختاری و معماری از ویژگی‌هایی برخوردار است. حمام قلعه در دو بخش حمام گرم و حمام سرد داشته است که با ستون‌های سنگی و قوس‌های جناغی به یک‌دیگر متصل می‌شده‌اند.

این بنا پس از مرمت، در بهمن‌ماه سال ۱۳۸۷ به موزه‌ی مردم‌شناسی و سفره‌خانه‌ی سنتی تبدیل شده است.

موزه‌ی تاریخ طبیعی

موزه‌ی تاریخ طبیعی همدان در سال ۱۳۵۱ تأسیس شد. در سال ۱۳۷۱ این موزه در یک واحد ساختمانی با زیربنایی حدود ۶۰ متر مربع و با دو اتاق کوچک و دارای راه‌رو و کارگاه تاکسیدرمی به‌طور رسمی گشایش یافت و پس از چهار بار جابه‌جایی در مکان فعلی در انتهای چهارباغ آزادگان استقرار یافته است.

موزه‌ی تاریخ طبیعی همدان اکنون متنوع‌ترین موزه‌ی تاریخ طبیعی ایران به شمار می‌آید که در خاورمیانه نظیر ندارد و هر سال هزاران نفر از آن دیدار می‌کنند. این موزه از پنج سالن و فضاهای جنبی به شرح زیر تشکیل شده است.

سالن شماره‌ی یک (گالری خلیج فارس)

در این تالار مجموعه‌ای منحصربه‌فرد از صدف‌ها، مرجان‌ها و اسفنج‌های سواحل خلیج فارس نگهداری می‌شود. نمونه‌های منتخب